

Små barns vardag i förskolan

◆ I boken *Förskola för de allra minsta – på gott och ont* ger de tre författarna en bred och djup kunskap om såväl små barns utveckling och behov som situationen i många förskolor. En oro för hur de yngsta barnen har det i dagens förskola är en utgångspunkt för boken.

Författare är Magnus Kihlbom, psykoanalytiker och barnpsykiater, Birgitta Lidholt, fil.dr, psykolog och lärarutbildare samt Gunilla Niss, psykolog och verksam inom många arbetsområden inom förskolan. Alla tre har mycket lång erfarenhet inom de områden de behandlar i denna bok.

Här möts en beskrivning av utvecklingen inom förskolan de senaste 20 åren med en beskrivning av nyare forskning om barns anknytning och kunskap om hjärnans utveckling hos små barn. Den grupp som författarna talar om är barn under tre år.

Den förändring som skett sedan 1990-talet är att ekonomiska besparingar har medfört att grupperna i förskolan blivit större samtidigt som personaltäteten har minskat. Antalet 1-åringar i förskola har också ökat liksom den dagliga vistelsetiden för många barn. I boken framhålls den viktiga kunskapen att små barn under tre år ställer speciella krav på gruppstorlek, personaltätet, vistelsetid samt kontinuitet och utbildning hos personalen.

Under sina första år i förskola ska barnet utvidga sin anknytning från föräldrar till nya vuxna. De behöver

FÖRSKOLA FÖR DE ALLRA MINSTA.

PÅ GOTT OCH ONT

Av Magnus Kihlbom, Gunilla Nilss och Birgitta Lidholt. Carlssons Bokförlag, 2009.

bygga en relation som hjälper dem att fortsätta att utveckla det inre trygghetssystemet som kallas anknytning. De behöver hjälp med såväl den kroppsliga som psykiska förmågan att tåla stress och spänning. Dessutom behöver de hjälp att öka förmågan att samspela med andra människor.

Risker med "skolifiering"

Författarna tar upp risken för de små barnen med en "skolifiering" av förskolan. Det är i omsorgssituationer som mat, blöjbyte och påklädning som barn i denna ålder utvecklas i nära samspel med en trygg vuxen. Gott om tid och kontinuitet i relationen är nödvändigt. I många förskolor är det inte ovanligt att 16-17 barn i 1-2-årsåldern lämnas med en till två vuxna under delar av dagen.

Författarna efterlyser mer

utvecklingspsykologisk kunskap i utbildning och målformuleringar som handlar specifikt om de små. En 1,5-åring och en 4-åring har i många avseenden helt olika behov i sin förskola.

Om små barns hjärnor

I kapitlet om barns utveckling sammanfattas aktuell kunskap och forskning om hjärnans utveckling. Här får läsaren ta del av mycket viktiga fakta om hur formbar barnets hjärna, och därigenom såväl kroppsliga som psykiska utveckling, är under de första åren. Om man ska välja ett kapitel som alla som arbetar med människor bör läsa så är det detta!

Kihlbom beskriver här hur det nyfödda barnets hjärna bara väger 25 procent av den vuxnes. Innan barnet fyllt tre år väger den 80-90 procent av slutvikten. "De delar som då har utvecklats är till exempel frontalloberna som har central betydelse för impuls kontroll, social förmåga och empati". Vad betyder det för diskussionen om vad små barn behöver för omsorg?

Så här skriver Kihlbom: "Tidigare utgick man från att hjärnans utveckling styrdes av generna tämligen oberoende av vad barnet upplever. Nu har forskningen inom neurobiologin och utvecklingspsykologin visat att funktionen hos många gener påverkas av de erfarenheter som barnet gör."

Vidare redogörs för det lilla barnets behov av en eller flera vuxna anknytningspersoner för att dela och reglera starka känslor. Detta gäller

också i förskolan.

Även stress och trauma kan påverka hjärnan och ge skador som kan vara svåra att reparera. Detta redogörs för i ett särskilt kapitel. En känd stressfaktor i förskolan är buller. Det finns ett starkt samband mellan gruppstorlek och buller. Inte minst dessa kapitel innehåller många intressanta referenser till nyare forskning. För oss som är verksamma i arbetet med barn har all denna "nya" kunskap tillfört mycket om det intrikata samspelet mellan kropp och själ, arv och miljö.

De tre författarna ser alltså med stor oro på den utveckling som finns i förskolan mot större grupper och mindre personal. Detta motsvarar inte alls vad de små barnen behöver. Det behövs också speciell kunskap och lämplighet för att arbeta med dessa åldergrupper.

Ett folkhälsoproblem

I boken beskrivs också de många sjukdagarna för barn, föräldrar, mor- och farföräldrar(!) och inte minst personal inom förskolan. Detta är ett folkhälsoproblem som kan bli långt värre om vi inte tar hand om dessa våra minsta i enlighet med den kunskap som många har.

Det finns också ekonomiska vinningar att göra genom att minska på sjuklighet hos både barn och vuxna. Kan kanske detta argument bita på beslutsfattare eller måste det vara bara kortsiktiga ekonomiska mål som gäller?

Författarna ger i denna bok en mycket bred och djup kunskap på de tre områden

de representerar. Det finns också en gedigen genomgång av forskning på området med många referenser. Det är svårt att hitta något kontroversiellt i denna bok. Föräldrar vill att deras barn ska ha det bra och det är svårt att bli oroad av tanken att så inte är fallet. Personalen är lojal och försöker att göra ett bra arbete. Bägge grupperna protesterar också mot neddragningar.

Kanske är det bland oss professionella som det största ansvaret för påverkan av beslutsfattare ligger? Författarna talar om en "tystnads-kultur" bland oss. Denna tystnad har brutits rejält av denna utmärkta bok. Läs den, sprid den och hjälp till att föra ut dess kunskap till politiker och beslutsfattare! Små barn behöver barnomsorg av mycket hög kvalitet! ■

KARIN SÖRBOM

Psykolog och psykoterapeut

